Portia Zvavahera

NL

Kuzvīramba Mamurī

31.10.2026–
07.03.2027

De schilderijen van Portia Zvavahera verwelkomen de werelden die ze in haar dromen doorkruist.

Dromen ontcijferen is een vaardigheid die de kunstenares vanaf jonge leeftijd ontwikkelde dankzij haar moeder en grootmoeder, die elke ochtend hun dromen vertelden en duidden. Voor Zvavahera zijn dromen als tussenruimtes, imaginale vlakken waarin boodschappen van voorouders of van profetische aard kunnen doorklinken.

In dialoog met diverse artistieke stromingen uit de Zimbabwaanse kunstwereld, de Europese avant-garde en de christelijke iconografie, benadert Zvavahera droomlandschappen als poreuze membranen die de aardse wereld verbinden met het onzichtbare.

Kuzviramba Mamuri [Loslaten] **haalt deze anderwereldse figuraties naar de wakkere wereld.**

De leegte

Imba yerumbidzo [Huis van Genade] (2024) is, net als alle werken van Zvavahera, ontstaan uit een dromerig visioen en draagt een titel in het Shona, de taal waarin de kunstenaar denkt en droomt. In dialoog met de dreigende krachten die in *Vanegemu ramazana vachawa [10.000 zullen vallen]* (2024) worden voorgesteld, toont het monumentale schilderij van zeventien meter breed een groep witgeklede figuren die zich aan Zvavahera openbaarden als engelen, metgezellen en beschermers. De gebogen presentatie is bedacht als een gebaar van omhelzing. Het schilderij is opgevat als een tempel waarin je kunt waarnemen wat zich achter het zichtbare schuilhoudt. Voor Zvavahera biedt schilderen, net als bidden, een ruimte voor bezinning en toevlucht.

De compositie van *Imba yerumbidzo* toont een spanning die door het hele oeuvre van Zvavahera loopt. Enerzijds schildert ze dichte, rijk gestructureerde oppervlakken; anderzijds laat ze delen van het doek open, als gewichtloze, lege ruimte. De figuren lijken te zweven in een kosmische leegte, alsof het schilderij geen randen heeft. Ze verschijnen uit een ongedefinieerde, grenzeloze ruimte die zich uitstrekt van het doek naar het oppervlak van de muren, en nog verder, tot in de verbeelding, waar het oog vrij kan ronddwalen en de leemtes kan opvullen. Net zoals wordt gezegd over witte ruis, kan de lege ruimte worden opgevat als een manier om bewustzijnsniveaus te bereiken die voorbijgaan aan het bekende en het kenbare.

Het werk van Zvavahera veroorzaakt een **verschuiving in de zwaartekracht**. Lichamen zijn niet aan de grond verankerd maar zweven in de ruimte, en bladeren lijken in het luchtledige te hangen. De lege ruimte in de schilderijen is bedoeld als een manier om plaats te maken voor genade. Ook Simone Weil situeerde de genade in de leegte, en schreef: “De genade vult, maar ze kan alleen binnendringen waar er een leegte is om haar te ontvangen, en het is de genade zelf die deze leegte creëert.” Voor Zvavahera is schilderen, net als bidden, een beweging op weg naar genade: een plek zonder zwaartekracht, waar het zelf zijn grenzen loslaat en één wordt met zijn omgeving. In die ruimte versmelten lichamen met planten en met elkaar, om vervolgens te veranderen in wervelwinden die oplossen in de kosmische uitgestrektheid.

Portia Zvavahera, *Imba yerumbidzo* (detail), 2024.
Courtesy van Stevenson en David Zwirner. Foto: Fondation Louis Vuitton / David Bordes

Droomwerk

Zvavahera's werkproces begint met tekeningen en aantekeningen die ze elke ochtend maakt in een schetsboek dat ze onder haar kussen bewaart. In haar atelier vertaalt ze deze droombeelden naar krachtige penseelstreken en een levendig kleurenpalet. Ze verplaatst het doek herhaaldelijk van de muur naar de vloer, terwijl ze laag na laag oliestick en inkt op oliebasis aanbrengt. Daarnaast combineert ze druktechnieken zoals batik en blokdruk om patronen te maken met motieven van kant, bladeren, bloemen en textiel. De repetitieve en gedisciplineerde handeling van het drukken in combinatie met de ritmische penseelstreken brengt scènes tot leven die soms wervelend en onrustig zijn, dan weer kalm en sereen.

De artistieke context waarin Zvavahera haar carrière begon, heeft haar werk sterk beïnvloed. Begin jaren 2000 studeerde ze aan de BAT Visual Arts Studios en was ze actief in de Zimbabwaanse kunstscene, waar ze kennismaakte met het werk van kunstenaars als Helen Lieros, Charles Kamangwana en Chikonzero Chazunguza. Chazunguza behoort tot een generatie kunstenaars die op het snijvlak van Europese en Zimbabwaanse artistieke tradities werkte om een eigen beeldtaal te ontwikkelen. Dat gebeurde in een periode waarin de nationale identiteit opnieuw vorm kreeg, nadat Zimbabwe onafhankelijk was geworden van het Britse koloniale bewind. In zijn lessen aan de Harare Polytechnic begon Zvavahera te experimenteren met de combinatie van druk- en schildertechnieken, die later een kenmerk van haar beeldtaal zouden worden.

Ze sloot aan bij de expressionistische tendensen van haar artistieke omgeving en begon haar **dromen als uitgangspunt** te nemen om haar innerlijke beleving van de wereld te onderzoeken. "Ik ben altijd in die dromen aanwezig. Ze maken deel uit van mij. Ze komen uit mijn binnenste. Mijn werk is dus vooral gebaseerd op mijn dromen, mijn verhalen en mijn levenservaringen."

In tegenstelling tot de surrealisten, die via automatisme verdrongen lagen van de psyche blootlegden, geven Zvavahera's schilderijen vorm aan de alledaagse zorgen die in haar dromen terugkeren. "Daarom zijn er zoveel vrouwen te zien." Ze verschijnen in beweging, in rust, verwrongen van pijn of knielend in gebed, en belichamen samen een ontmoetingsplaats tussen de innerlijke wereld van de kunstenares en bredere, gedeelde ervaringen van pijn, verdriet en zorg.

In *Cosmic Prayer [Kosmisch gebed]* (2019) knielen twee figuren tegenover elkaar. Ze vormen één lichaam, verbonden door een gewaad met groene patronen. Uit dat gewaad lijkt een derde figuur tevoorschijn te komen die knielt in gebed. *Vachengeti vangu [Mijn beschermer]* (2020) neemt een vergelijkbare compositie aan, naar het model van een Pietà*. Deze scènes dragen niet alleen de symboliek van de christelijke iconografie in zich, maar verwijzen ook naar de familiebanden, de liefde, de solidariteit en het ouderschap die het leven en de dromen van de kunstenares kenmerken.

* de Pietà is een motief uit de christelijke iconografie waarin Maria rouwt om haar gestorven zoon Jezus, die na de kruisiging op haar schoot ligt.

Portia Zvavahera, *Cosmic Prayer*, 2019. The Ekard Collection. Courtesy van Stevenson en David Zwirner

Het oog dat voelt

Toen ze verliefd werd, wijdde Zvavahera een heel oeuvre aan haar ontluikende hartstocht. *I Can Feel It in My Eyes [Ik voel het in mijn ogen]* (2015–17) is een ode aan tederheid, intimiteit en toewijding, waarin geliefden worden afgebeeld die elkaar omhelzen temidden van de bloemperken in de Botanische Tuin van Harare. De titel verwijst naar de blik als zintuig. Het oog speelt de hoofdrol in een complex spel van verhullen en onthullen, dat Zvavahera via patronen en lagen in scène zet. Haar gelaagde werkwijze getuigt van haar aandacht voor vormen van (on)zichtbaarheid. Deze reeks, net als de meeste van haar latere werken, zoekt de grens op met wat het oog kan zien en wat verborgen blijft. De schilderijen zijn bedekt met dunne, bijna transparante lagen kant en bloemmotieven, die ze beschrijft als versieringen die verwijzen naar haar overpeinzingen over het huwelijk, maar ook als beschermende krachten. Haar geloof, haar alledaagse ervaringen en haar profetische visioenen komen samen in werken die bewegen van wat de blik kan waarnemen naar wat die kan *voelen*.

Met haar recente stap naar keramiek zet Zvavahera die manier van *anders kijken* voort. Na een eerste bakbeurt beschildert ze handgemaakte tegels met glazuur. Een compositie die nog onzichtbaar is, krijgt vorm. Pas na de tweede bakbeurt krijgen de tegels kleur en zien we een groep opstijgende figuren verschijnen. Het werk *Departure [Vertrek]* (2026) komt voort uit de verwerking van een groot verdriet. Na het overlijden van haar grootmoeder begon Zvavahera na te denken over het hiernamaals. Ze stelde zich een groep spookachtige figuren voor die gewichtloos omhoog zweefden. Het schilderij verbeeldt de reis van het zelf dat deze wereld verlaat om naar een andere over te gaan. Daarmee sluit het aan bij de roep om genade die door de hele tentoonstelling weerklinkt: een oproep aan het zelf om zichzelf los te laten en een nieuw gevoel van verbondenheid met de wereld te omarmen.

Elk schilderij is een gebaar van afstemming, dat zowel de hand die maakt als het oog dat kijkt in beweging brengt. Wanneer ze droomt, bidt en schildert, komt Zvavahera in contact met een dimensie die de zichtbare wereld overstijgt en ons tot bezinning brengt. *Kuzviramba Mamuri* nodigt de toeschouwer uit door de schil van deze wereld heen te kijken en via de leegte een andere wereld te betreden, een wereld die zich alleen in dromen openbaart.

Curatrice: Sofia Dati

Over de kunstenares

Portia Zvavahera (geb. 1985, Harare, Zimbabwe) woont en werkt in Harare. Van 2003 tot 2004 studeerde ze aan de BAT Visual Art Studios, een initiatief van de National Gallery of Zimbabwe, en in 2006 studeerde ze af in beeldende kunst aan de Harare Polytechnic.

Ze heeft diverse solotentoonstellingen gehad bij instellingen als Norval Foundation, Kaapstad (2026); Fridericianum, Kassel (2025); ICA Boston (2025); Fruitmarket, Edinburgh (2025); Fondation Louis Vuitton, Parijs (2024); en Kettle's Yard, Universiteit van Cambridge (2024). Eerdere solotentoonstellingen vonden plaats in het Institute of Contemporary Art Indian Ocean (ICAIO) in Port Louis (2020) en de National Gallery of Zimbabwe in Harare (2010).

In 2013 presenteerde ze haar werk in het Zimbabwe Paviljoen op de 55e Biënnale van Venetië, en ze nam ook deel aan de 59e Biënnale van Venetië in 2022. Haar werk was in België te zien bij De 11 Lijnen (Oudenburg, 2015 & 2019) en in de groepstentoonstelling *Odyssées Africaines* bij Brass (Brussel, 2015).

Portia Zvavahera wordt vertegenwoordigd door David Zwirner en Stevenson.

In samenwerking met Fridericianum, Kassel; David Zwirner; Stevenson.

Met de genereuze steun van
Philippe en Martine Haspeslagh-Van den Poel, Guido en Griet Van Middelem-Dupont, David Zwirner en zij die anoniem wensen te blijven.

Met bijzondere dank aan alle bruikleengevers van de tentoonstelling voor hun vertrouwen.

Publiek programma

30.10 **19:00 | Opening Talk**
Gesprek met Portia Zvavahera en Sofia Dati (EN)

08.11 **14:00 | Rondleiding**
Look Who's Talking met Sofia Dati (FR)

14.11 **16:00 | Lezing**
Tamar Garb (EN), in samenwerking met Moderna Museet, Malmö

05.12 **14:00 | Rondleiding**
Look Who's Talking met Yolande Zola Zoli van der Heide (NL)

03.02 **19:00 | Rondleiding**
Look Who's Talking met Eva Barois De Caevel (FR)

Elke eerste woensdag van de maand
18:00–21:00
Gratis Nocturnes met rondleidingen, lezingen, filmvertoningen en workshops

Elke laatste vrijdag van de maand
09:00–11:00
Morning Routine met Rosas

Elke eerste en derde zondag van de maand
14:00–15:00
Family Funday

Blijf op de hoogte van alle programma-updates of boek je rondleiding via wiels.org.

WIELS

Portia Zvavahera, *Woman in Pain*, 2021. Courtesy van Stevenson en David Zwirner. Foto: Stephen Arnold